

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 594/2021-61

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Petra Molnára a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED],

[REDACTED], [REDACTED]; [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]; [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]; [REDACTED]; [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]; [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]; [REDACTED], [REDACTED]; [REDACTED], [REDACTED]; [REDACTED]; a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED],

zastúpených Advokátskou kanceláriou JUDr. Daniel Blyšťan s. r. o., Užhorodská 21, Košice, IČO 47 231 785, proti postupu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, Prezídia Policajného zboru, národnej kriminálnej agentúry v konaní vedenom pod ČVS: PPZ-232/NKA-VY3-2019 a postupu Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. VII/2 Gv 268/17/1000 takto

r o z h o d o l :

Ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 7. októbra 2021 domáhajú vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, Prezídia Policajného zboru, národnej kriminálnej agentúry (ďalej aj „NAKA“ alebo „vyšetrovateľ“) v konaní vedenom pod ČVS: PPZ-232/NKA-VY3-2019 a postupom Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „špeciálna prokuratúra“) v konaní vedenom pod sp. zn. VII/2 Gv 268/17/1000 (spolu ďalej len „napadnuté konania“). Sťažovatelia navrhujú,

aby ústavný súd prikázal vyšetrovateľovi a špeciálnej prokuratúre konať v napadnutých konaniach bez zbytočných prietáhov, priznal im finančné zadosťučinenie a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 594/2021 z 9. decembra 2021 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľov v celom rozsahu.

3. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že uznesením vyšetrovateľa ČVS: PPZ-796/NKA-FP-VY-2017 z 12. marca 2019 bolo proti sťažovateľom vznesené obvinenie pre obzvlášť závažný zločin porušovania povinností pri správe cudzieho majetku podľa § 237 ods. 1 a 4 písm. a) Trestného zákona v súbehu so zločinom poškodzovania veriteľa podľa § 239 ods. 2 písm. a) a ods. 5 písm. a) a c) Trestného zákona v spojení s § 138 písm. j) Trestného zákona v spolupáchateľstve podľa § 20 Trestného zákona, a to celkom za štyri skutky popísané v uznesení.

II.

Argumentácia sťažovateľov

4. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľov sú namietané prietahy v prípravnom trestnom konaní, keďže ani po viac ako 2 a pol roku nebolo vo veci rozhodnuté o zastavení trestného stíhania ani nebola podaná na sťažovateľov obžaloba. S poukazom na § 209 ods. 2 Trestného poriadku malo byť vyšetrowanie vo veci sťažovateľov ukončené najneskôr do 6 mesiacov od vznesenia obvinenia, teda do 12. septembra 2019. Uplynutie tejto doby bez ukončenia vyšetrowania zo strany vyšetrovateľa považujú sťažovatelia za nedodržanie postupu podľa Trestného poriadku, spôsobenie zbytočných prietáhov a porušenie práv sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 48 ods. 2 ústavy.

Porušenie označených práv vidia sťažovatelia aj v postupe špeciálnej prokuratúry, a to z dôvodu jej rezignácie na výkon prokurátorského dozoru a nápravu „*nezákonného konania*“ vyšetrovateľa vedeného v rozpore s Trestným poriadkom.

5. Podľa sťažovateľov samotný vyšetrovateľ v prípise z 18. júna 2021 „*uznal zbytočné prietahy v prípravnom konaní a oprávnenosť podania tejto ústavnej sťažnosti zo strany Sťažovateľov*“. Dĺžka prípravného trestného konania v napadnutých konaniach je neúmeraná a zbytočné prietahy nepriaznivo vplývajú aj na ich psychický a fyzický stav či kvalitu ich života. Z tohto dôvodu sťažovatelia žiadajú aj priznanie finančného zadosťučinenia každému v sume po 4 000 eur.

III.

Vyjadrenia porušovateľov a replika sťažovateľov

6. V prípise doručenom ústavnému súdu 16. februára 2022 NAKA k ústavnej sťažnosti v podstatnom uviedla, že dosiaľ vykonané procesné úkony vyšetrovateľa neodôvodňujú rozhodnúť o zastavení trestného stíhania. Z dôvodu, že vo veci stále prebieha znalecké skúmanie, ktoré dosiaľ

nebolo ukončené a ktorého predmetom je objasnenie dôležitých skutočností pre ďalší procesný postup a konečné rozhodnutie, nebolo možné zo strany vyšetrovateľa podať návrh na podanie obžaloby. Po začatí trestného konania došlo k výmenám vyšetrovateľov a aktuálne konajúci vyšetrovateľ je v poradí už tretím vyšetrovateľom v predmetnej trestnej veci. Napriek tomu je napadnuté trestné konanie vedené štandardným zákonným postupom. Neštandardnou však nie je dĺžka jeho konania sama osebe, ale meritum a rozsah predmetného trestného konania, ktoré je potrebné vzhľadom na zložitosť realizovať aj prostredníctvom znaleckého skúmania. Toto bolo zabezpečené, a to aj na zistenie a posúdenie takých skutočností, ktoré by mohli svedčiť aj v prospech obvinených. Berúc do úvahy aj tento aspekt zásad vedenia trestného konania, bolo potrebné poskytnúť Ústavu súdneho inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline (ďalej len „znalecký ústav“) dostatočne dlhú dobu na podanie znaleckého posudku, a to aj nad rámec času, ktorý sa môže bežne javiť ako neadekvátny.

Okrem subjektívneho hodnotenia neúmernosti doby vedeného prípravného konania s tvrdenou konzekvenciou priesťahov neboli konkretizované procesné úkony ani okolnosti, ktoré by mali predstavovať nezákonné konania vyšetrovateľa. Keďže podľa NAKA v ústavnej sťažnosti nie je ani v náznakoch uvedená žiadna konkrétna rozhodovacia činnosť, úkon, postup alebo správanie vyšetrovateľa, v ktorých by nezákonnosť mala spočívať, nie je možné k tvrdeniu zaujať žiadne stanovisko.

K argumentácii sťažovateľov, že sám vyšetrovateľ uznal zbytočné priesťahy v prípravnom konaní (bod 5 tohto nálezu), NAKA uviedla, že v danom prípade ide o účelovú interpretáciu textu, pravdepodobne žiadosti vyšetrovateľa z 18. júna 2021 adresovanej znaleckému ústavu, ktorým bol do napadnutého konania pribratý uznesením podľa § 143 ods. 1 Trestného poriadku. Podľa NAKA citovaná „*textácia však v žiadnom prípade nebola prejedikovaním posúdenia a záveru o priesťahoch znaleckého skúmania.*“. Lehoty uvedené v § 209 ods. 2 Trestného poriadku sú vymedzené všeobecne. Ohraničiť však presne dĺžku konkrétneho trestného stíhania v zákone nie je možné, čo je uvedené aj v dôvodovej správe k právnej úprave Trestného poriadku. Pri dokumentovaní takejto závažnej trestnej činnosti, kde je nevyhnutné posúdiť širší okruh relevantných skutočností, ako aj v tomto prípade, rozsah znaleckého skúmania determinuje dĺžku jeho vykonania. Pre efektivitu znaleckého skúmania nie je možné stanoviť lehotu na ukončenie trestnoprávneho prípravného konania. Uplynutie lehôt upravených v § 209 Trestného poriadku nemôže automaticky svedčiť o porušení čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa NAKA subjektívne vnímanie dĺžky trestného konania viedlo sťažovateľov k domnienke o nedodržaní lehôt stanovených na jeho skončenie, daných v § 209 Trestného poriadku a k porušeniu ich ústavných práv. Už uvedená „*účelová*“ interpretácia o údajnom uznaní priesťahov vyšetrovateľom a „*absentujúca dôkazná dispozícia*“ nutne vedú k záveru, a to aj poukazujúc na využitie prakticky všetkých riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov sťažovateľmi v napadnutých konaniach vrátane opakovaných sťažností a žiadostí o preskúmanie postupu vyšetrovateľa, že aj táto ústavná sťažnosť predstavuje v skutočnosti iba ďalšie podanie ako spôsob obrany sťažovateľov v prebiehajúcom trestnom konaní. Na základe uvedeného NAKA navrhuje ústavnému súdu ústavnej sťažnosti sťažovateľov nevyhovieť.

7. V prípise doručenom ústavnému súdu 4. februára 2022 sa k prijatej ústavnej sťažnosti za špeciálnu prokuratúru vyjadrila Generálna prokuratúra Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“). Tá v súvislosti s argumentáciou sťažovateľov v podstatnom uviedla, že dlhodobo venuje mimoriadnu pozornosť trestným veciam súvisiacim s nevyplácaním poistného plnenia či zmenou poistných podmienok spoločnosťou [REDAKOVANÉ] (ďalej len „poisťovňa“), nad ktorou z dôvodu závažného ohrozenia práv klientov bola rozhodnutím [REDAKOVANÉ] zo 14. júna 2017 zavedená nútená správa. Od roku 2018 bolo orgánom činným v trestnom konaní na území celej Slovenskej republiky podaných množstvo individuálnych trestných oznámení fyzických osôb (klientov poisťovne) o podozrení zo spáchania trestného činu podvodu zástupcami poisťovne. Už v auguste 2017 vykonala generálna prokuratúra rozsiahlu skutkovú a právnu analýzu všetkých dovtedy prijatých trestných oznámení a uzavrela, že vzhľadom na informácie o vysokom počte neuspokojených nárokov klientov poisťovne je nevyhnutné skúmať zo strany zodpovedných osôb naplnenie zákonných znakov skutkových podstat trestných činov porušovania povinnosti pri správe cudzieho majetku podľa § 237 Trestného zákona, trestného činu poškodzovania veriteľa podľa § 239 Trestného zákona či trestného činu zavineného úpadku podľa § 228 Trestného zákona s tým, že klienti poisťovne majú v trestnom konaní postavenie poškodených. Zohľadňujúc predbežnú výšku spôsobenej škody (nad sumu 6 650 000 eur) preverovaným protiprávnym konaním trestne zodpovedných osôb, vykonáva od augusta 2017 dozor nad dodržiavaním zákonnosti v konaní pred začatím trestného stíhania a prípravným konaním špeciálna prokuratúra.

Generálna prokuratúra zároveň podrobne poukázala na priebeh a postup orgánov činných v trestnom konaní pred samotným vznesením obvinenia sťažovateľom uznesením vyšetrovateľa z 12. marca 2019. Tiež pripojila zoznam všetkých úkonov vyšetrovateľa a špeciálnej prokuratúry vyplývajúcich z prehľadu obsahov jednotlivých spisov. Poukázala na rozsiahlosť vyšetrovacieho spisu, ktorý tvorí 18 zväzkov s rozsahom „8 981 strán“. Obsah vyšetrovacieho spisu tvorí okrem znaleckého dokazovania aj celé účtovníctvo poisťovne, listiny o súdnych sporoch a súdne rozhodnutia, výpisy z účtov poisťovne a tiež boli vyhotovené kópie počítačových údajov z jednotiek počítačovej techniky a nosičov dát.

Z dôvodu, že sťažovatelia v ústavnej sťažnosti bližšie nešpecifikovali správanie špeciálnej prokuratúry, ktoré malo prispieť k vzniku prietahov v prípravnom konaní, generálna prokuratúra nepovažovala za potrebné podrobne analyzovať jednotlivé už uvedené kritériá na posúdenie primeranej lehoty na prejednanie veci.

S odkazom na odbornú literatúru je podľa generálnej prokuratúry lehota určená zákonodarcom na skončenie vyšetrovania v § 209 ods. 2 Trestného poriadku lehotou poriadkovou, nie prekluzívnou. Nedodržanie tejto lehoty má pre vyšetrovateľa len ten význam, že mu vzniká povinnosť podať prokurátorovi písomnú správu, v ktorej uvedie zákonom požadované údaje. Prokurátor má možnosť tieto skutočnosti akceptovať, ale má aj možnosť zmeniť rozsah úkonov, ktoré sa majú vykonať, dať pokyn na vykonanie ďalších úkonov, zúčastniť sa na vykonávaní úkonov, resp. vykonať úkony sám. Prokurátor je oprávnený najmä v prípade neodôvodnených prietahov v konaní odňať vec vyšetrovateľovi a prikázať ju inému. Problematiku ďalšieho vykonávania úkonov vo veci však môžu vyšetrovateľ a prokurátor efektívne vyriešiť neformálnou konzultáciou bez vydávania pokynov. Samotné nedodržanie poriadkovej lehoty určenej

na skončenie vyšetrovania tak podľa názoru generálnej prokuratúry nemôže mať právny dôsledok v podobe vyslovenia prietáhov orgánmi prípravného konania. V opačnom prípade by veľká časť trestných stíhaní bola automaticky spájaná s porušením práva na prejednanie vecí v primeranej lehote. Aj kritéria špecifikované vnútroštátnou i medzinárodnou súdnou judikatúrou na posudzovanie primeranosti dĺžky trestných konaní by tak stratili svoje opodstatnenie.

Konanie, pre ktoré je vedené trestné stíhanie proti sťažovateľom od 12. marca 2019, je mimoriadne zložitej a rozsiahlej ekonomickej povahy prejavujúcej sa v tisícoch poškodených. Okrem toho malo prebiehať niekoľko rokov. Najpodstatnejším dôvodom neskončenia prípravného konania je realizácia rozsiahleho znaleckého dokazovania vo viacerých odvetviach. Znalecké dokazovanie v predmetnej trestnej veci sa týka skúmania značného množstva počítačov, mobilných telefónov, listín a dát s cieľom zistiť ich obsah a komunikáciu zainteresovaných osôb vrátane zistenia podkladov, ktoré majú priamy súvis s poisťovacou činnosťou poisťovne. Nezanedbateľnou súčasťou znaleckého dokazovania je aj stanovenie všeobecnej hodnoty prevádzaných nehnuteľností, ktoré sú predmetom skutkov vymedzených v uznesení vyšetrovateľa o začatí trestného stíhania, preskúmanie súvisiacich postupov iných znalcov (vrátane znaleckých posudkov predložených sťažovateľmi), posúdenie poisťných operácií, výsledkov hospodárenia, finančných tokov, investovania, obchodovania, tvorby rezerv poisťovňou, počtu veriteľov, vedenia správnosti účtovníctva a ďalších obsahových skutočností konkretizovaných v 25 otázkach zadaných znalcom. Z dôvodu vysokej náročnosti znaleckého dokazovania a potreby previazania odborných znalostí z viacerých odborov ho realizuje znalecký ústav. Náročnosť znaleckého dokazovania potvrdzuje nielen mimoriadne početný rozsah preskúmaných objektov, ale aj nevyhnutná spolupráca so zahraničím v súvislosti s informačnými technológiami. V ďalšom generálna prokuratúra podrobne zhrnula priebeh znaleckého dokazovania znaleckým ústavom.

Z prehľadu úkonov v napadnutých konaniach okrem iného vyplýva, že 26. mája 2021 sa uskutočnilo stretnutie orgánov činných v trestnom konaní s vedením znaleckého ústavu. Dňa 1. júla 2021 doručil znalecký ústav vyšetrovateľovi znalecký posudok č. 68/2021 spracovaný v odbore stavebníctva v rozsahu 92 strán. Tiež podal vyšetrovateľovi 6. júla 2021 a následne 7. decembra 2021 správu o aktuálnom stave znaleckého skúmania v sekcii elektrotechniky a v sekcii ekonomiky.

V závere bodu 49 prípisu generálna prokuratúra citovala aj názor riaditeľa znaleckého ústavu v správe zo 7. decembra 2021, podľa ktorého proti znaleckému ústavu prebiehajú zo strany sťažovateľov *„neustále formy rôzneho pôsobenia na znalcov, či už v podobe článkov poškodzujúcich dobré meno a dobrú povesť, konania na Okresnom súde Žilina vo veci overenia pravdivosti a úplnosti údajov zapísaných v registri partnerov verejného sektora, ďalej na Okresnom súde Košice I vo veci náhrady majetkovej ujmy a uloženia pokuty alebo podávanie trestných oznámení. Nevyhnutné úkony s tým spojené zdržujú znalecký ústav a poškodzujú ich dobré meno. Tieto útoky voči znaleckému ústavu majú nemalý vplyv na riadny výkon znaleckej činnosti.“*

8. Podľa generálnej prokuratúry špeciálna prokuratúra pravidelne sledovala stav znaleckého dokazovania a jeho priebeh priebežne konzultovala s vyšetrovateľom. Zároveň uvádza, že ak vznikli v prípravnom konaní prietahy v znaleckom dokazovaní, na ktoré poukázal vyšetrovateľ vo svojom prípise z 18. júna 2021, nemožno to vnímať aj ako prietahy orgánov

činných v trestnom konaní. Je potrebné oddeliť postup znaleckého ústavu a postup orgánov činných v trestnom konaní, ktorým zákonodarca poskytuje viaceré spôsoby, akými možno eliminovať prietahy pri realizácii znaleckého dokazovania. Vo veci sťažovateľov vyšetrovateľ i špeciálna prokuratúra boli v neustálom kontakte (i osobnom) so znaleckým ústavom a dôvody na predĺženie termínov podania znaleckého posudku akceptovali, pretože ich považovali za odôvodnené. Len v jednom prípade nesúhlasili s navrhovaným posunutím termínu predloženia znaleckého posudku. Tiež určili, aby znalecké posudky v jednotlivých odboroch boli vypracované osobitne. Orgány činné v trestnom konaní zohľadnili aj obmedzenia pri vykonaní obhliadky nehnuteľností, ktoré spôsobila pandémia COVID-19. Aj samotná žiadosť vyšetrovateľa z 18. júna 2021 adresovaná znaleckému ústavu, ktorú pripojili sťažovatelia k ústavnej sťažnosti, len potvrdzuje aktívny prístup orgánov prípravného konania. Podľa generálnej prokuratúry je potrebné zvýrazniť správu riaditeľa znaleckého ústavu zo 7. decembra 2021, ktorá podrobne opisuje limity a ťažkosti pri realizácii znaleckého dokazovania. Do úvahy je potrebné vziať aj skutočnosť, že je neprijateľné, aby v danej fáze znaleckého dokazovania došlo k zmene v subjekte zabezpečujúcom tento dôkaz. Sťažovatelia sa, naopak, snažia o vylúčenie znaleckého ústavu z podávania znaleckého posudku aj tým, že vznášajú námietky jeho zaujatosti, podávajú sťažnosti na Ministerstve spravodlivosti Slovenskej republiky či oznamujú jeho trestnú činnosť. Okrem využívania riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov v trestnom konaní a ústavných sťažností podali aj trestné oznámenia na viaceré subjekty trestného konania, vyšetrovateľa a dozorového prokurátora špeciálnej prokuratúry.

9. Generálna prokuratúra vzhľadom na závažnosť a rozsiahlosť trestnej činnosti, pre ktorú je vedené trestné stíhanie, zastáva názor, že k porušeniu základných práv sťažovateľov špeciálnou prokuratúrou v trestnom konaní nedošlo. Vyšetrovacie úkony sú realizované priebežne bez prejavov akýchkoľvek prietahov, čo vyplýva aj z vyšetrovacieho spisu. Naopak, prípravné konanie je realizované spôsobom zodpovedajúcim závažnosti trestnej činnosti, pre ktorú sa vedie trestné stíhanie a je vznesené obvinenie sťažovateľom. Všetky dostupné dôkazy boli orgánmi činnými v trestnom konaní zabezpečené s výnimkou znaleckého dokazovania, pričom pravidelne kontaktujú znalecký ústav s cieľom čo najrýchlejšieho vyhotovenia požadovaného znaleckého posudku. Z týchto dôvodov generálna prokuratúra navrhuje, aby ústavnej sťažnosti nebolo vyhovené.

10. V rámci repliky sťažovateľa v podaní doručenom ústavnému súdu 1. marca 2022 v podstatnom uviedli, že za prietahy v napadnutých konaniach je zodpovedná špeciálna prokuratúra, ktorá na základe nálezov ústavného súdu č. k. II. ÚS 185/2020 zo 27. augusta 2020 bola *ex officio* povinná zastaviť trestné stíhanie sťažovateľov. V tomto náleze ústavný súd vo veci ústavnej sťažnosti jedného zo sťažovateľov jasne ustálil ústavne konformný výklad § 211 ods. 1 a 2 Trestného poriadku. Vychádzajúc z tohto nálezov, v danej trestnej veci neboli orgány činné v trestnom konaní oprávnené vôbec začať trestné stíhanie proti sťažovateľom pre nedostatok získania súhlasu s ich stíhaním zo strany údajného poškodeného, ktorým je poisťovňa. Špeciálna prokuratúra sa s týmto nálezom ústavného súdu dosiaľ nevysporiadala zákonným spôsobom a rezignovala na svoju povinnosť zastaviť trestné stíhanie v predmetnej trestnej veci. Táto skutočnosť podľa názoru sťažovateľov „*pertrahuje prietahy v prípravnom konaní, kedy už dávno toto konanie malo byť ukončené zastavením trestného stíhania.*“. Za pravdu sťažovateľom dáva

tiež rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 93/2021, ktoré jasne uviedlo, že takýto postup by mal byť zo strany špeciálnej prokuratúry aplikovaný. Je preto zrejmé, že celé trestné prípravné konanie vedené proti sťažovateľom predstavuje ako celok prieskum, pretože proti sťažovateľom nie je trestné stíhanie vedené zákonne, keďže orgány činné v trestnom konaní nezabezpečili súhlas s vedením trestného stíhania proti sťažovateľom od poškodeného.

V ďalšom sťažovatelia uviedli, že aj znalecké dokazovanie a jeho výsledky s odkazom na už uvedené nálezy ústavného súdu budú ďalej nepoužiteľné, ak bude trestné stíhanie v ich veci zastavené. Sťažovatelia tiež vyslovili názor (aj s odkazom na už uvedený bod 49 prípisu generálnej prokuratúry a „*jeho výroky na adresu Sťažovateľov*“), že znalecký ústav je zjavne zaujatý, uvádza nepravdivé tvrdenia o konaní sťažovateľov, neoplyva nestrannosťou a ani neutralitou potrebnou na akceptáciu jeho znaleckých úkonov a je preto vylúčený z konania v zmysle zákona č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Úkony zaujatého znaleckého ústavu sú *ex lege* nepoužiteľnými v trestnom konaní.

Poukazujúc na vyjadrenie generálnej prokuratúry, má znalecký ústav urobený znalecký prieskum v dvoch odvetviach na 100 %, ale žiaden znalecký posudok „*neprodukuje*“, čo jeho tvrdenia do značnej miery vyvracia. Zo správy znaleckého ústavu nevyplýva ani len potenciálny termín, kedy by v skutočnosti mohol byť ich znalecký posudok konečne hotový, a preto je zrejmé, že dochádza k prieskumu v prípravnom konaní.

Sťažovatelia, odkazujúc na judikatúru ústavného súdu, nesúhlasia s názorom generálnej prokuratúry, že orgán činný v trestnom konaní nezodpovedá za prieskum znalca v znaleckom dokazovaní. Nesúhlasia ani s názormi orgánov činných v trestnom konaní k lehotám podľa § 209 ods. 2 Trestného poriadku. Podľa sťažovateľov toto ustanovenie nebolo do Trestného poriadku zakomponované zákonodarcom len tak bezúčelne a nestotožňujú sa „*s voľnomyšlienárskym poňatím Porušiteľov týkajúcim sa dodržiavania relevantnej právnej normy vyplývajúcej z §209 ods. 2 Tr. por.. Nejedná sa totiž o usmernenie, či metodický pokyn, ale o rigidnú právnu normu zakomponovanú do právneho poriadku Slovenskej republiky, ktorá predstavuje pre Sťažovateľov ich právnu istotu.*“. Vlastným výkladom uvedeného ustanovenia sa vyšetrovateľ a špeciálna prokuratúra dopúšťajú porušovania ich základného práva na bezprieskumové trestné konanie.

11. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

12. Podstatu ústavnej sťažnosti tvorí tvrdenie sťažovateľov o porušení ich základných práv z dôvodu prieskumov v prípravnom konaní spôsobených postupom vyšetrovateľa a špeciálnej prokuratúry, ktoré trvajú od vznesenia obvinenia, t. j. od 12. marca 2019, dosiaľ. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti odvíjajú svoje tvrdenia o vzniku prieskumov v napadnutých konaniach výlučne od dvoch základných skutočností. V prvom rade poukazujú na § 209 ods. 2

Trestného poriadku, podľa ktorého vyšetrovanie obzvlášť závažných zločinov je potrebné skončiť do šiestich mesiacov od vznesenia obvinenia. Súčasne s tým priet'ahy v prípravnom konaní detekujú zo žiadosti vyšetrovateľa z 18. júna 2021 adresovanej znaleckému ústavu. Svoju argumentáciu o vzniku priet'ahov v napadnutých konaniach rozvinuli v replike o nezákonnosti ich trestného stíhania s odkazom na rozhodnutia ústavného súdu a zaujatosti znaleckého ústavu a jeho nečinnosti v súvislosti s vypracovaním znaleckého posudku.

13. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v trestnom konaní prípravnom na rozdiel od trestného konania súdneho je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba stíhaná na základe uznesenia o vznesení obvinenia proti nej. Právna neistota sa týka toho, či orgán činný v prípravnom konaní (spravidla vyšetrovateľ) navrhne podanie obžaloby alebo navrhne v závislosti od výsledkov dokazovania v prípravnom konaní iný spôsob konečného rozhodnutia, napríklad zastavenie trestného stíhania (IV. ÚS 210/04, II. ÚS 325/06).

14. Za zbytočný priet'ah v trestnom konaní možno považovať dobu nečinnosti alebo zjavne neefektívnej činnosti príslušného orgánu pri naplňaní účelu Trestného poriadku, predovšetkým požiadavky, aby trestné činy boli náležite zistené (III. ÚS 99/02, I. ÚS 316/2014).

Podľa § 2 ods. 10 Trestného poriadku orgány činné v trestnom konaní postupujú tak, aby bol náležite zistený skutkový stav veci, a to v rozsahu nevyhnutnom na ich rozhodnutie. S rovnakou starostlivosťou objasňujú okolnosti svedčiace proti obvinenému, ako aj okolnosti, ktoré svedčia v jeho prospech, a v oboch smeroch vykonávajú dôkazy, nečakajúc na návrh strán.

15. K otázke (ne)primeranej dĺžky konania ústavný súd opakovane pripomína, že ju nemožno vyjadriť numericky, lebo je podmienená objektívnym charakterom prerokovanej veci a musí byť skúmaná s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu, zložitost' veci, procesnú aktivitu strán sporu a pod. (m. m. I. ÚS 418/2014, II. ÚS 419/2017). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu: právnu a faktickú zložitost' veci, správanie účastníka a postup súdu (I. ÚS 41/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

16. K právnej a faktickej zložitosti prípadu ústavný súd podotýka, že už samotná právna kvalifikácia trestnej činnosti proti majetku (páchanej viacerými osobami), ktorá je predmetom vyšetrovania, vypovedá o jej zložitosti. Svedčí o tom aj rozsah vyšetrovacieho spisu predstavujúci takmer 9 000 strán, ktorý tvorí aj značný rozsah zaistenej dokumentácie. Vo všeobecnosti je takáto majetková trestná činnost' pre náležité objasnenie a vyvodenie trestnej zodpovednosti náročnejšia na dokazovanie. Zložitost' veci má následne vplyv aj na potrebu zabezpečenia rozsiahleho počtu listinných dôkazov a taktiež kladie nároky na zabezpečenie väčšieho časového priestoru potrebného pri realizácii jednotlivých procesných úkonov, ktorých uskutočnenie je nevyhnutné pred skončením prípravného konania. Aj keď mnohé úkony boli vykonané v čase pred vznesením obvinenia sťažovateľom, prípadne v čase blízkom ich obvineniu, tieto svojimi účinkami nepochybne mali a majú reálny presah aj do ďalšieho obdobia prípravného konania, ovplyvňujúc tak jeho trvanie.

V predmetnej veci je daný prvok zložitosti spočívajúci v potrebe vypočutia viacerých svedkov a predovšetkým potrebe znaleckého skúmania pre vec rozhodných skutočností. Z doterajšieho priebehu konania je totiž zrejmé, že na posúdenie týchto skutočností sa vyžaduje rozsiahlejšie dokazovanie, vykonanie obhliadky na mieste samom i podanie znaleckého posudku, a teda potreba ustanovenia znalca s osobitnými odbornými znalosťami, resp. spolupráca znalca s inými odborníkmi – konzultantmi.

17. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľov v preskúvanom konaní, ústavný súd nezistil také závažné skutočnosti, ktoré by bolo možné pripísať na ťarchu sťažovateľov v súvislosti s doterajšou dĺžkou prípravného konania. Avšak bez vplyvu na celkovú dĺžku konania nebola procesná aktivita sťažovateľov, ktorí svoje oprávnenia zaručené im Trestným poriadkom realizovali prostredníctvom uplatňovania viacerých procesných návrhov i opravných prostriedkov proti rozhodnutiam vyšetrovateľa a špeciálnej prokuratúry (uznesenia o vznesení obvinenia, o pribratí znalca, zaistení nároku poškodeného a pod.), ale aj námietok zaujatosti proti znaleckému ústavu či proti prokurátorovi. Procesná aktivita sťažovateľov síce sama osebe nemôže byť pripísaná na ich ťarchu, avšak príslušné orgány verejnej moci sa museli s ich návrhmi procesne vysporiadať, čo prirodzene ovplyvnilo dĺžku prípravného konania. Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry uviedol (napr. II. ÚS 41/97, II. ÚS 52/99, II. ÚS 181/04, III. ÚS 586/2012), že uplatnenie procesných práv zo strany sťažovateľa, ako aj ostatných účastníkov konania v doterajšom priebehu konania nezakladá zodpovednosť sťažovateľa za zbytočné prietahy v konaní, ale v takomto prípade zodpovednosť nemožno pripísať ani na vrub štátnemu orgánu konajúcemu vo veci.

18. Vo vzťahu k napadnutému postupu vyšetrovateľa ústavný súd z prehľadu procesných úkonov považuje za preukázané, že vyšetrovateľ v predmetnom prípravnom konaní priebežne konal, pričom ústavný súd nezaznamenal výraznejší úsek nečinnosti v jeho postupe. Vo veci sťažovateľov vykonal vyšetrovateľ viacero procesných úkonov s cieľom dosiahnuť taký stav objasnenia prípadu, aby proti obvineným bolo možné podať obžalobu alebo, naopak, rozhodnúť o zastavení trestného stíhania. Spis bol v pravidelných intervaloch zasielaný na previerku dozorujúcej špeciálnej prokuratúre, ktorá nekonštatovala prietahy zo strany vo veci realizujúceho vyšetrovateľa. Z vyšetrovacieho spisu taktiež vyplýva, že prípravné konanie v predmetnej veci bolo objektívne predĺžené aj z dôvodu, že postup vyšetrovateľa bol preskúvaný nielen pri vykonávaní dozoru špeciálnou prokuratúrou, ale i na základe podnetu jedného zo sťažovateľov podľa § 210 Trestného poriadku. Prokurátor špeciálnej prokuratúry pri preskúvaní zákonnosti postupu vyšetrovateľa v predmetnej veci nezistil bezdôvodnú nečinnosť, resp. iné nedostatky v jeho postupe, ktoré by mu mohli byť pričítané na ťarchu.

Vo vzťahu k napadnutému postupu samotnej špeciálnej prokuratúry ústavný súd konštatuje, že tá v posudzovanom období, ako to z prehľadu uskutočnených úkonov vyplýva, vykonávala dozor nad prípravným konaním riadne, aktívne a opakovane využívala svoje dozorové opatrenia, kontrolovala a usmerňovala priebeh vyšetrovania s cieľom objektívneho posúdenia skutkových okolností prípadu.

19. V súvislosti s námietkou sťažovateľov vyslovenou v replike o priet'ahoch v prípravnom konaní z dôvodu neprimeranej dĺžky znaleckého skúmania je možné polemizovať, či postup znaleckého ústavu trvá dlho. Aj keď je dĺžka znaleckého skúmania dlhšia ako je obvyklé, vzhľadom na charakter prípravného konania, jeho skutkovú náročnosť, ale aj okolnosti súvisiace s opatreniami prijatými počas pandemickej situácie, ktorá pretrvávala počas prevažnej doby znaleckého skúmania (na čo je poukázané aj v prípise generálnej prokuratúry), ústavný súd hodnotí, že ide o priet'ah, ktorý však v okolnostiach danej veci nemožno považovať za zbytočný. Ústavný súd teda konštatuje, že postup vyšetrovateľa pri zabezpečovaní znaleckého skúmania a vypracovania znaleckého posudku nie je možné hodnotiť ako neefektívny postup či nečinnosť.

20. Podľa § 209 ods. 2 Trestného poriadku vyšetovanie obzvlášť závažných zločinov je potrebné skončiť do 6 mesiacov od vznesenia obvinenia.

Podľa § 209 ods. 3 Trestného poriadku ak nie je vyšetovanie skončené v lehotách uvedených v odseku 2, policajt prokurátorovi písomne oznámi, prečo nebolo možné vyšetovanie skončiť v ustanovených lehotách, aké úkony treba ešte vykonať a aký čas bude ešte vyšetovanie pokračovať. Prokurátor môže policajtovi pokynom zmeniť rozsah úkonov, ktoré majú byť ešte vykonané. Môže tiež určiť inú lehotu, akú má vyšetovanie ešte trvať.

21. Z judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 63/00, I. ÚS 16/02, II. ÚS 190/2014, II. ÚS 734/2014) vyplýva, že pri posúdení, či došlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd prihliada síce na lehoty, ktoré sú uvedené v ústave alebo v zákone, ale ich nedodržanie nepovažuje automaticky za porušenie uvedeného základného práva, pretože aj v týchto prípadoch sú rozhodujúce všetky okolnosti danej veci. Pojem „zbytočné priet'ahy“ obsiahnutý v čl. 48 ods. 2 ústavy je pojem autonómny, ktorý nemožno vykladať a aplikovať len s ohľadom na lehoty uvedené v zákone. S ohľadom na konkrétne okolnosti veci sa totiž ani v týchto prípadoch postup dotknutého orgánu verejnej moci nemusí vyznačovať takými významnými priet'ahmi, ktoré by bolo možné kvalifikovať ako zbytočné priet'ahy v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy.

22. K argumentácii sťažovateľov o priet'ahoch v napadnutých konaniach z dôvodu nedodržania lehoty podľa § 209 ods. 2 Trestného poriadku ústavný súd poznamenáva, že už v náleze sp. zn. IV. ÚS 41/2021 (bod 65) konštatoval, že ide o lehotu poriadkovú. Ústavný súd tiež v uznesení sp. zn. I. ÚS 280/2020 uviedol, že izolovaný poukaz na nedodržanie lehoty podľa § 209 ods. 2 Trestného poriadku nemožno považovať za dostatočný, a to zvlášť vtedy, ak samotná zákonná úprava v § 209 ods. 3 Trestného poriadku s jej nedodržaním „počíta“ a upravuje s tým spojený ďalší postup orgánov činných v trestnom konaní.

23. Niet pochyb, že orgány činné v trestnom konaní v napadnutých konaniach prekročili zákonom ustanovenú lehotu na vyšetovanie, avšak ako to z už uvedeného vyplýva, neboli nečinné a k vybočeniu z medzí zákonnej lehoty (poriadkovej, nie prekluzívnej) došlo evidentne preto, lebo pri vyšetovaní uprednostnili zásadu zistenia skutkového stavu bez dôvodných pochybností (§ 2 ods. 10 Trestného poriadku) na úkor zásady rýchlosti konania (§ 2 ods. 7 Trestného poriadku),

teda na úkor práva sťažovateľov na konanie bez zbytočných prietáhov. Totiž požiadavka čo najrýchlejšieho prejednanie veci nesmie byť uplatňovaná na úkor riadneho objasnenia veci so zásadou oficiality a pri plnom rešpektovaní základných práv a slobôd garantovaných ústavou.

24. Doterajšia dĺžka prípravného konania nie je extrémne dlhá a zatiaľ neprekročila hranicu ústavnoprávnej akceptovateľnosti primeranosti celkovej dĺžky konania. Zistený ojedinelý prietah v súvislosti s postupom znaleckého ústavu a dĺžkou jeho skúmania nedosahuje s poukazom na všetky okolnosti prípadu takú ústavnoprávne relevantnú intenzitu, ktorá by umožňovala dospieť bez pochybnosti k záveru o porušení základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy. Na základe uvedeného tejto časti ústavnej sťažnosti sťažovateľov ústavný súd nevyhovel.

25. Vo vzťahu k námietke sťažovateľov o porušení ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom orgánov činných v trestnom konaní v napadnutých konaniach ústavný súd uvádza, že v systematike ústavy sú primeraná celková dĺžka, rýchlosť, plynulosť a efektívnosť súdneho konania obsahom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, a nie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov nespadá pod ochranu čl. 46 ods. 1 ústavy, pokiaľ namietané porušenie tohto základného práva nedosahuje takú intenzitu, že s ohľadom aj na ďalšie konkrétne okolnosti daného prípadu by bolo možné uvažovať o odmietnutí spravodlivosti (napr. IV. ÚS 242/07). Sťažovatelia namietajú, že absenciou účinného vyšetrovania došlo súčasne aj k porušeniu ich základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Nenamietajú porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v súvislosti s výsledkom prípravného konania, ktorý v čase podávania ústavnej sťažnosti ani nepoznali, ale v súvislosti s účinnosťou vyšetrovania.

26. V súvislosti s námietkou sťažovateľov uvedenou v replike o prietáhoch v prípravnom konaní z dôvodu nezákonnosti trestného stíhania ústavný súd pre úplnosť uvádza, že v náleze č. k. II. ÚS 185/2020 z 27. augusta 2020 na základe ústavnej sťažnosti troch zo sťažovateľov vyslovil právny názor, podľa ktorého mal trestnému stíhaniu týchto sťažovateľov predchádzať súhlas poškodeného (aj v prípade, že je právnickou osobou). Na podklade právneho názoru vysloveného ústavným súdom v uvedenom náleze jeden zo sťažovateľov písomne požiadal o zastavenie trestného stíhania svojej osoby prokurátora špeciálnej prokuratúry, ktorý prípisom zo 17. septembra 2020 jeho návrhu nevyhovel. Na základe ústavnej sťažnosti tohto sťažovateľa proti postupu špeciálnej prokuratúry a jej prípisu zo 17. septembra 2020 ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 93/2021 z 23. februára 2021 ústavnú sťažnosť sťažovateľa pre nevyčerpanie právnych prostriedkov, ktoré zákon priznáva na ochranu jeho práv (podrobnejšie v bode 11.3), odmietol pre neprípustnosť. V bode 14.4 uznesenia ústavný súd na záver uviedol, že tam uvedené okolnosti „nemenia na povinnosti orgánov činných v trestnom konaní... predmetnú otázku riešiť aj bez akýchkoľvek návrhov, a to kedykoľvek a konkrétne pri ukončení vyšetrovania... V prípade podania obžaloby to bude úlohou súdu pri zvažovaní rozhodnutia podľa § 241 ods. 1 písm. c),

resp. § 244 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku podľa právnej kvalifikácie činu v podanej obžalobe.“.

Odhliadnuc od dôvodov uvedených v prechádzajúcich rozhodnutiach ústavného súdu, vychádzajúc z účelu základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd konštatuje, že v replike sťažovateľov namietaný postup orgánov činných v trestnom konaní vecne nesúvisí s obsahom základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (podobne I. ÚS 98/97, II. ÚS 55/98). To isté platí aj v prípade námietky sťažovateľov uvedenej v replike o zaujatosti znaleckého ústavu.

27. Z hľadiska komplexného posúdenia napadnutého prípravného konania nemožno považovať postup vyšetrovateľa a postup špeciálnej prokuratúry za porušenie základného práva sťažovateľov na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a z tohto dôvodu ani za porušenie ich základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, a preto rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu.

28. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. V zmysle odseku 3 písm. e) citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, v koho veci vyslovil porušenie základného práva alebo slobody, aj primerané finančné zadosťučinenie. Z uvedeného vyplýva, že tieto výroky sú viazané na vyhovenie vo veci samej. Keďže v uvedenom prípade ústavný súd vyslovil, že označené základné práva, ktorých porušenie sťažovatelia namietali, porušené neboli, uvedenými návrhmi sa pri svojom rozhodovaní už podrobnejšie nezaoberal.

29. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému z účastníkov, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Keďže ústavný súd nevyhovel ústavnej sťažnosti v časti namietaného porušenia sťažovateľmi označených práv, nevyhovel ani ich návrhu na náhradu trov konania (§ 133 ods. 3 zákona o ústavnom súde *a contrario*).

30. Vzhľadom na znenie čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. marca 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu